

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAXTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafruz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	

O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH

Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. O'zbekistonda uy-joy qurilishini hududiy klasterlar asosida rivojlantirish hamda tarmoqning 2032-yilgacha bo'lgan istiqbolli parametrlarini prognozlashning nazariy, uslubiy va amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Uy-joy qurilishi alohida bino barpo etish jarayoni sifatida emas, balki hududiy rejalashtirish, moliyalashtirish, loyihalash, qurilish materiallarini ishlab chiqarish, qurilish-montaj ishlarini amalga oshirish, texnik nazorat va sertifikatlash, foydalanishga topshirish hamda ekspluatatsiya bosqichlarini qamrab oluvchi kompleks iqtisodiy tizim sifatida talqin etilgan. Tadqiqotda tizimli va qiyosiy tahlil, dinamik qatorlar tahlili, omilli va SWOT-tahlil, ekspert baholash, korrelyatsion-regression tahlil, iqtisodiy-matematik modellashtirish, prognozlash hamda ehtimoliy-adaptiv yondashuvlardan foydalanilgan. Hududiy uy-joy qurilishi klasterining xomashyo qazib oluvchi korxonalar, qurilish materiallari ishlab chiqaruvchilar, loyiha va pudrat tashkilotlari, bank-moliya institutlari, davlat organlari, ilmiy muassasalar, logistika va servis kompaniyalari hamda iste'molchilardan iborat modeli asoslab berilgan. Klasterlash transport va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, mahalliyashtirish darajasini oshirish, innovatsiyalarni tezkor joriy etish, davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish hamda qo'shilgan qiymatning asosiy qismini hududda saqlab qolishga xizmat qilishi asoslangan. Shuningdek, 2032-yilgacha ishlab chiqilgan prognoz ko'rsatkichlarining ishlab chiqarish quvvatlari, investitsiya dasturlari va qurilish materiallariga bo'lgan talabni rejalashtirishdagi amaliy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: uy-joy qurilishi, hududiy klaster, qo'shilgan qiymat zanjiri, davlat-xususiy sheriklik, urbanizatsiya, qurilish materiallari, ekonometrik prognozlash, hududiy rivojlanish.

Abstract. The theoretical, methodological, and practical aspects of developing housing construction based on regional clusters and forecasting the sector's prospective parameters through 2032 are examined. Housing construction is interpreted not merely as the process of constructing individual buildings but as an integrated economic system encompassing regional planning, financing, design, construction materials production, construction and installation works, technical supervision and certification, commissioning, and operation. The study employs systems analysis, comparative analysis, time-series analysis, factor analysis, SWOT analysis, expert evaluation, correlation and regression analysis, economic and mathematical modeling, forecasting, and a probabilistic-adaptive approach. A regional housing construction cluster model comprising raw material extraction enterprises, construction materials manufacturers, design and contracting organizations, financial institutions, government agencies, research institutions, logistics and service companies, and consumers is substantiated. The findings indicate that cluster-based development contributes to reducing transport and transaction costs, expanding localization, accelerating the adoption of innovations, strengthening public-private partnerships, and retaining a greater share of value added within the region. In addition, the practical significance of the forecast indicators through 2032 for planning production capacity, investment programs, and demand for construction materials is highlighted.

Keywords: housing construction, regional cluster, value chain, public-private partnership, urbanization, construction materials, econometric forecasting, regional development.

Аннотация. Исследованы теоретические, методологические и практические аспекты развития жилищного строительства на основе региональных кластеров и прогнозирования перспективных параметров отрасли до 2032-го года. Жилищное строительство рассматривается не только как процесс возведения отдельных зданий, но и как комплексная экономическая система, охватывающая территориальное планирование, финансирование, проектирование, производство строительных материалов, выполнение строительно-монтажных работ, технический контроль и сертификацию, ввод

объектов в эксплуатацию и их дальнейшее использование. В исследовании применены системный и сравнительный анализ, анализ динамических рядов, факторный и SWOT-анализ, экспертные оценки, корреляционно-регрессионный анализ, экономико-математическое моделирование, прогнозирование и вероятностно-адаптивный подход. Обоснована модель регионального кластера жилищного строительства, включающая предприятия по добыче сырья, производителей строительных материалов, проектные и подрядные организации, финансовые институты, государственные органы, научные учреждения, логистические и сервисные компании, а также потребителей. Показано, что кластерный подход способствует снижению транспортных и транзакционных издержек, расширению локализации производства, ускорению внедрения инноваций, развитию государственно-частного партнёрства и сохранению большей части добавленной стоимости в регионе. Кроме того, раскрыто практическое значение прогнозных показателей до 2032-го года для планирования производственных мощностей, инвестиционных программ и потребности в строительных материалах.

Ключевые слова: жилищное строительство, региональный кластер, цепочка создания добавленной стоимости, государственно-частное партнёрство, урбанизация, строительные материалы, эконометрическое прогнозирование, региональное развитие.

KIRISH

Uy-joy qurilishi aholining yashash sharoiti, hududlarning urbanizatsiya darajasi, mamlakatdagi ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy faollikni belgilovchi strategik sohalardan biridir. Yangi turar-joy obyektlarining barpo etilishi qurilish materiallari sanoati, loyiha va pudrat xizmatlari, transport-logistika, bank-moliya tizimi, ko'chmas mulk bozori hamda uy-joy fondini boshqarish xizmatlariga multiplikativ ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli uy-joy qurilishi iqtisodiyoti faqat foydalanishga topshirilgan maydon yoki bajarilgan qurilish ishlari hajmi bilan cheklanmaydi.

O'zbekistonda demografik o'sish, shaharlar hududining kengayishi, aholi migratsiyasi, ipoteka tizimining rivojlanishi, yangi turar-joy massivlari va ko'p kvartirali uylarning barpo etilishi uy-joy qurilishi tizimi ishtirokchilari faoliyatini o'zaro muvofiqlashtirishni talab etmoqda. Tadqiqot ma'lumotlariga ko'ra, respublikada 44 318 ta ko'p kvartirali uy mavjud bo'lib, ularning 41 167 tasi, ya'ni 92 foizi boshqaruv-servis kompaniyalari tomonidan boshqariladi. Mazkur holat uy-joy qurilishining iqtisodiy sikli obyekt foydalanishga topshirilishi bilan yakunlanmasdan, uning ekspluatatsiyasi, texnik xizmat ko'rsatishi va boshqaruvini ham qamrab olishini ko'rsatadi.

Uy-joy qurilishi tizimi o'zaro uzviy bog'langan bir necha bosqichlardan tarkib topadi. Dastlab hududiy va shaharsozlikni rejalashtirish ishlari amalga oshirilib, yer maydoni, infratuzilma, aholi ehtiyojlari hamda ekologik sharoit baholanadi. Keyingi bosqichda moliyalashtirish manbalari aniqlanadi, loyiha-smeta hujjatlari ishlab chiqiladi va zarur qurilish materiallari tanlanadi. Qurilish-montaj ishlari texnik nazorat va sertifikatlash jarayonlari bilan uyg'un holda amalga oshiriladi. Tayyor obyekt foydalanishga topshirilgach, u boshqaruv-servis va kommunal xizmatlar tizimiga integratsiya qilinadi.

Mazkur bosqichlarning istalgan birida yuzaga keladigan uzilish butun loyihaning muddati, tannarxi va sifatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, mahalliy qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlarining yetarli darajada bo'lmasligi ayrim mahsulotlarni uzoq masofalardan yetkazib berishni talab etadi va transport xarajatlarining ortishiga sabab bo'ladi. Loyiha tashkilotlari, pudratchilar hamda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchilari o'rtasidagi axborot almashinuvining yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi materiallar spetsifikatsiyasi, ish hajmi va qurilish jadvali bo'yicha muayyan nomuvofiqliklarning yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin. Moliyalashtirish jarayonidagi kechikishlar esa qurilish muddatining uzayishiga, obyekt tannarxining oshishiga hamda investitsiya jarayonlari samaradorligining pasayishiga ta'sir etishi ehtimoldan xoli emas.

Uy-joy qurilishi klasterlarini shakllantirish mazkur jarayonlarni yagona hududiy va iqtisodiy tizim doirasida samarali muvofiqlashtirish imkonini beradi. Klaster o'zaro bog'liq korxonalar, davlat organlari, moliyaviy institutlar, ilmiy-ta'lim muassasalari hamda xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlarning barqaror kooperatsiyasiga asoslanadi. Bunda har bir subyekti o'zining iqtisodiy va huquqiy mustaqilligini saqlab qolgan holda umumiy ishlab chiqarish, investitsiya, innovatsiya va bozor maqsadlarini amalga oshirishda faol ishtirok etadi.

Tadqiqotning maqsadi O'zbekiston hududlarida qurilish materiallarini ishlab chiqarishdan tayyor ko'p kvartirali uy-joylarni barpo etish va ularni ekspluatatsiya qilishgacha bo'lgan qo'shilgan qiymat zanjirini shakllantiruvchi klaster modelini asoslash hamda uy-joy qurilishi tarmog'ining rivojlanish yo'nalishlarini 2032-yilgacha prognozlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Uy-joy qurilishining iqtisodiy va ijtimoiy mohiyatiga oid ilmiy qarashlarda mazkur sohaning ko'p funksiyali xususiyati alohida qayd etiladi. Ayrim olimlar uy-joyi ko'chmas mulk obyekti, investitsion aktiv va jamg'arma shakli sifatida baholasa, boshqa tadqiqotchilar uni insonning asosiy ijtimoiy ehtiyojlarini qondiruvchi hamda shahar muhitini shakllantiruvchi infratuzilmaviy tizim sifatida talqin qiladi.

H. Easthope, R. van den Nouwelant va S. Thompson ko'p kvartirali uy-joylarni boshqarish tizimlarini tahlil qilib, ularning samaradorligini ideal institutsional model asosida emas, balki manfaatdor tomonlar uchun amalda erishilgan natijalar asosida baholash zarurligini asoslaydi. Ushbu yondashuvga ko'ra, uy-joy qurilishi klasterining samaradorligi qurilgan maydon bilan bir qatorda turar-joy sifati, ekspluatatsiya xarajatlari, boshqaruvning shaffolligi hamda iste'molchilar qoniqishi orqali ham baholanishi lozim.

C. Sherry va M. Conaglen ko'p kvartirali uy-joylarda developer tomonidan shakllantiriladigan boshqaruv shartnomalari hamda mulkdorlar manfaatlarini himoya qilish masalalarini tadqiq etgan. D.C. Harris va G. Patterson esa kondominium shaklidagi mulkchilikning mahalliy boshqaruv tizimiga ta'sirini yoritgan. Ushbu qarashlar klaster doirasida quruvchi, boshqaruv kompaniyasi, investor va uy-joy mulkdorlari o'rtasidagi vakolat hamda javobgarlikning oldindan aniq belgilanishi zarurligini anglatadi.

R.K. Lippert va S. Treffers kondominiumlarni boshqarishning turli mamlakatlardagi huquqiy va institutsional tajribalarini qiyosiy tahlil qilgan. Ularning tadqiqotlari uy-joy qurilishi va undan foydalanish tizimiga mahalliy qonunchilik, mulkchilik shakllari, boshqaruv madaniyati hamda davlat organlarining nazorat mexanizmlari sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Demak, klaster modelini boshqa mamlakat yoki hudud tajribasidan to'g'ridan-to'g'ri ko'chirish emas, balki uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish maqsadga muvofiqdir.

E. Ostromning jamoaviy harakat va umumiy resurslarni boshqarish nazariyasi klaster ishtirokchilari o'rtasidagi munosabatlarni tashkil etishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. E. Ostrom manfaatdor tomonlarning o'zaro ishonchi, faol ishtiroki, qoidalarni birgalikda ishlab chiqishi hamda monitoring mexanizmlarining mavjudligini samarali boshqaruvning asosiy shartlari sifatida ko'rsatadi. Uy-joy qurilishi klasterida ham davlat organlari, qurilish korxonalari, banklar, ilmiy muassasalar va iste'molchilar manfaatlarini faqat ma'muriy topshiriqlar orqali emas, balki samarali hamkorlik mexanizmlari asosida muvofiqlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

J. Plummer va C. Heymans davlat-xususiy sheriklikni mahalliy salohiyatni rivojlantirish vositasi sifatida talqin qiladi. Ularning yondashuviga ko'ra, davlat xususiy sektorning kapitali, texnologiyasi va boshqaruv tajribasidan foydalanadi, xususiy sherik esa uzoq muddatli loyihalar hamda xizmat ko'rsatish bozoriga kirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bunda uy-joy qurilishida davlatning ijtimoiy maqsadlari bilan xususiy investorning rentabellik maqsadlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash muhim hisoblanadi.

P. Smets va P. van Lindert barqaror uy-joy qurilishi iqtisodiy mavjudlik, ijtimoiy inklyuzivlik va ekologik barqarorlikning birgalikda ta'minlanishini talab qilishini ta'kidlaydi. Bunda uy-joy narxini pasaytirish sifat, energiya samaradorligi yoki xavfsizlik darajasining pasayishi hisobiga amalga oshirilmasligi lozim. Shu sababli hududiy klaster tarkibiga energiya tejamkor qurilish materiallari ishlab chiqaruvchilari, ekologik ekspertiza tashkilotlari hamda ilmiy muassasalarning kiritilishi asosli hisoblanadi.

R. Muth uy-joy fondining vaqt davomida eskirishi, yangilanishi va qayta tiklanishini hisobga oluvchi dinamik yondashuvni ishlab chiqqan. Mazkur yondashuv uy-joy qurilishini faqat yangi obyektlar barpo etish bilan emas, balki mavjud uy-joy fondini rekonstruksiya qilish, kapital ta'mirlash va modernizatsiya qilish jarayonlari bilan ham uzviy bog'lash zarurligini anglatadi. T. Malone va C.L. Redfearn esa uy-joy bozorini faqat umumiy milliy ko'rsatkichlar asosida baholash hududiy subbozorlarning o'ziga xos xususiyatlarini to'liq aks ettirmasligi mumkinligini asoslagan.

A.N. Asaul ko'chmas mulk iqtisodiyotini investitsiyalar, mulk qiymati, development va boshqaruv munosabatlari bilan bog'liq kompleks tizim sifatida tadqiq etgan. A.N. Asaul, A.B. Asilbayev, K.N. Niyazaliyeva va M.A. Asaul demografik o'sish sharoitida uy-joy fondini rivojlantirish istiqbollari tahlil qilib, aholining prognoz ko'rsatkichlari bilan yangi uy-joy qurilishi hajmlarini o'zaro muvofiqlashtirish zarurligini ko'rsatgan.

O'zbekistonlik olimlardan R.I. Nurimbetov va X.Sh. Qahramonov uy-joy fondini boshqarish sohasiga raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalarini o'rgangan. Ularning tadqiqotlarida raqamli monitoring, ma'lumotlar almashinuvi va boshqaruvning shaffolligi xizmatlar sifatini oshiruvchi muhim omillar sifatida baholanadi. A.D. Metyakubov va R.I. Nurimbetov esa uy-joy fondini boshqarish tizimini iste'molchilarga ko'rsatiladigan kommunal xizmatlar sifati bilan uzviy bog'lagan.

A.S. Sultanov va R.N. Xolmurodov uy-joy fondini boshqarishning xorijiy tajribalarini O'zbekiston sharoitiga tatbiq etish imkoniyatlarini tahlil qilgan. I.X. Davletov va O.Sh. Mamanazarov ko'p kvartirali uy-joy fondini saqlash, modernizatsiya qilish va professional boshqarish masalalarini o'rgangan. Mazkur tadqiqotlarda

boshqaruv-servis kompaniyalari faoliyati, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda uy-joy fondidan foydalanish samaradorligini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili uy-joy qurilishining moliyaviy, boshqaruv, huquqiy, ijtimoiy, ekologik va raqamli jihatlarini keng o'rganilganligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, qurilish materiallarini ishlab chiqarish, loyihalash, moliyalashtirish, qurilish-montaj ishlari hamda tayyor uy-joyni ekspluatatsiya qilish jarayonlarini hududiy klaster va yaxlit qo'shilgan qiymat zanjiri doirasida birlashtirish masalasi O'zbekiston sharoitida yanada chuqur ilmiy tadqiq etishni talab qiladi. Mazkur holat tadqiqotning asosiy ilmiy yo'nalishini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning axborot bazasini Usmonov Mirumar Abdulla o'g'lining DSc dissertatsiyasi tadqiqotida keltirilgan rasmiy statistik ma'lumotlar, ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda muallifning hisob-kitoblari tashkil etadi.

Tizimli tahlil yordamida uy-joy qurilishi rejalashtirish, moliyalashtirish, loyihalash, ishlab chiqarish, qurilish, nazorat va ekspluatatsiya jarayonlarini qamrab oluvchi yaxlit iqtisodiy tizim sifatida o'rganildi. Qiyosiy tahlil xorijiy va mahalliy yondashuvlarning umumiy hamda farqli jihatlarini aniqlashga xizmat qildi. Dinamik qatorlar tahlili uy-joy qurilishi va uy-joy fondining vaqt davomida o'zgarish tendensiyalarini baholashda qo'llanildi.

Omili tahlil yordamida uy-joy qurilishiga ta'sir etuvchi iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy-huquqiy, tabiiy-geografik, texnologik va ekologik omillar tizimlashtirildi. SWOT-tahlil hududiy klasterlarning kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari hamda tahdidlarini aniqlashga yo'naltirildi. Ekspert baholash usulidan klaster ishtirokchilarining funksiyalari, mas'uliyati va hamkorlik mexanizmlarini belgilashda foydalanildi.

Korrelyatsion-regression tahlil hamda iqtisodiy-matematik modellashtirish usullari qurilish tarmog'i rivojlanishining asosiy tendensiyalari va ularga ta'sir etuvchi omillar o'rtasidagi bog'liqlikni baholash uchun qo'llanildi. Prognozlash natijasida uy-joy qurilishining 2032-yilgacha bo'lgan rivojlanish yo'nalishlari ishlab chiqildi. Ehtimoliy-adaptiv yondashuv esa tashqi iqtisodiy sharoitlar va bozor omillaridagi o'zgarishlarga moslashuvchan boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishni nazarda tutadi.

Metodologik jihatdan har bir hudud uchun aynan bir xil klaster modelini mexanik tarzda joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanmaydi. Klaster tarkibi va ixtisoslashuvi hududdagi xomashyo zaxiralari, uy-joyga bo'lgan talab, aholi daromadlari, transport infratuzilmasi, ishlab chiqarish quvvatlari, yer resurslari hamda ilmiy salohiyat asosida belgilanishi lozim.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda uy-joy qurilishining rivojlanish bosqichlari

O'zbekistonda uy-joy qurilishi mustaqillikdan keyingi davrda to'rtta asosiy bosqichda rivojlangan. Birinchi bosqich 1991–2000-yillarni qamrab olib, markazlashgan qurilish tizimining tugashi va bozor munosabatlariga o'tish bilan tavsiflanadi. Davlat budjeti hisobidan ko'p qavatli uylar qurilishi keskin qisqargan, aholi esa asosan o'z mablag'lari hisobidan yakka tartibda uy-joy qurishga o'tgan.

Ikkinchi bosqich — 2001–2010-yillarni qamrab oladi. Ushbu davrda davlatning uy-joy qurilishidagi tashabbuslari qayta kuchaygan. Qishloq hududlarida namunaviy loyihalar asosida uylar qurish, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish hamda ipoteka tizimining dastlabki mexanizmlarini shakllantirishga e'tibor qaratilgan. Davlat-xususiy sheriklikning ayrim boshlang'ich shakllari ham aynan shu davrda paydo bo'lgan.

2011–2020-yillarni qamrab oluvchi uchinchi bosqich jadal qurilish va infratuzilmaviy rivojlanish davri sifatida tavsiflanadi. Shahar va shahar atrofi hududlarida ko'p qavatli hamda nisbatan arzon uy-joylar qurilishi kengaygan. "Obod qishloq" va "Obod mahalla" dasturlari doirasida infratuzilma obyektlari modernizatsiya qilingan, ipoteka kreditlari takomillashtirilgan hamda xususiy qurilish kompaniyalarining faolligi oshgan.

2021-yildan keyingi to'rtinchi bosqich innovatsiyalar va kompleks yondashuv davri hisoblanadi. Yangi qurilishlarda energiya tejamkor texnologiyalar, ekologik talablar, raqamli loyihalash, modulli tizimlar va "aqlli uy" konsepsiyalaridan foydalanish kengaymoqda. Ipoteka kreditlarini subsidiyalash mexanizmlari joriy etilib, "Yangi O'zbekiston" massivlari hamda integral shaharchalar barpo etilmoqda. Mazkur davrda uy-joy qurilishi faqat miqdoriy kengayishdan sifat, energiya samaradorligi va boshqaruv texnologiyalarini takomillashtirish bosqichiga o'tmoqda (1-jadval).

1-jadval
Hududiy uy-joy qurilishi klasterining asosiy ishtirokchilari va funksiyalari¹

Klaster ishtirokchisi	Qo'shilgan qiymat zanjiridagi o'rni	Kutiladigan iqtisodiy natija	Asosiy xavf
Xomashyo qazib oluvchi korxonalar	Zanjirning boshlang'ich bo'g'ini	Import va tashish xarajatlarini kamaytirish	Zaxiralarning kamayishi, ekologik cheklovlar
Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchilari	Xomashyoni sanoat mahsulotiga aylantirish	Mahalliyashtirish va qo'shilgan qiymatni oshirish	Energiya narxining oshishi va quvvat yetishmasligi
Loyiha tashkilotlari	Obyekt parametrlarini shakllantirish	Loyiha xatolari va qayta ishlash xarajatlarini kamaytirish	Loyiha va qurilish o'rtasidagi nomuvofiqlik
Qurilish-pudrat tashkilotlari	Asosiy qurilish bosqichi	Qurilish muddatini va tannarxini maqbullashtirish	Kechikishlar, sifat va mehnat xavfsizligi risklari
Bank va moliyaviy institutlar	Moliyaviy oqimlarni shakllantirish	Moliyalashtirish uzluksizligini ta'minlash	Foiz stavkasi va kreditlarning qaytmasligi xavfi
Davlat boshqaruvi organlari	Institutsional muhitni shakllantirish	Ijtimoiy va hududiy maqsadlarni ta'minlash	Byurokratik kechikishlar va manfaatlar to'qnashuvi
Oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari	Bilim va texnologiyalar yaratish	Innovatsiyalarni tezkor joriy etish	Ilmiy ishlanmalarning tijoratlashtirilmagligi
Transport va logistika tashkilotlari	Moddiy oqimlarni bog'lash	Yetkazib berish muddati va xarajatlarini qisqartirish	Yo'l, yoqilg'i va logistika tizimidagi uzilishlar
Boshqaruv-servis kompaniyalari	Qurilishdan keyingi xizmat ko'rsatish bosqichi	Uy-joyning hayotiy sikli va xizmat sifatini oshirish	Tariflar, to'lov intizomi va xizmat sifati bilan bog'liq xavflar
Iste'molchilar va investorlar	Yakuniy iste'mol va investitsiya bosqichi	Sotuv va loyiha daromadlarini ta'minlash	To'lovga qobiliyatli talabning pasayishi

Jadval ma'lumotlari uy-joy qurilishi klasteri xomashyo qazib olishdan boshlanib, tayyor uy-joyi boshqarish va servis xizmatlari bilan yakunlanadigan uzluksiz qo'shilgan qiymat zanjirini shakllantirishini ko'rsatadi. Klaster ishtirokchilari huquqiy mustaqilligini saqlab qolgan holda materiallar balansi, loyiha grafigi, moliyaviy oqimlar va iste'mol talabi bo'yicha o'z faoliyatini muvofiqlashtiradi.

Xomashyo qazib oluvchi hamda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarining hududiy yaqinligi transport, o'tirish-tushirish, ombor va vositachilik xarajatlarini qisqartiradi. Mahalliy xomashyoni chuqur qayta ishlash tayyor mahsulotda yaratiladigan qo'shilgan qiymatning katta qismini hududda saqlab qolishga, mahalliy soliq bazasini kengaytirishga hamda yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qiladi.

Loyiha tashkilotlari, ishlab chiqaruvchilar va pudratchilarning yagona raqamli axborot tizimida faoliyat yuritishi qurilishdagi texnik nomuvofiqliklarni kamaytiradi. Materiallarning texnik xususiyatlari loyiha bosqichidayoq ishlab chiqarish imkoniyatlari bilan muvofiqlashtirilsa, qurilish jarayonida loyihani qayta ishlash, ortiqcha xaridlar hamda vaqt yo'qotish holatlari kamayadi.

Har bir hududda bittadan uy-joy qurilishi klasterini tashkil etish barcha hududlarda bir xil ishlab chiqarish tuzilmasini takrorlashni anglatmasligi kerak. Xomashyo bazasi rivojlangan hududlarda qurilish materiallari ishlab chiqarish, yirik shaharlarda esa loyihalash, moliyalashtirish, development va servis xizmatlari asosiy ixtisoslashuv yo'nalishiga aylanishi mumkin. Uy-joyga talab yuqori, biroq sanoat bazasi yetarli darajada rivojlanmagan hududlarda hududlararo kooperatsiya va logistika markazlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Klaster modelining iqtisodiy mazmuni

Klasterlashning dastlabki iqtisodiy natijasini transport va tranzaksiya xarajatlarining kamayishida namoyon bo'ladi. Barqaror kooperatsiya aloqalari hamkorlarni izlash, shartnomalarni qayta tuzish, mahsulot sifati va narxini doimiy ravishda kelishish bilan bog'liq xarajatlarni qisqartiradi. Uzoq muddatli shartnomalar ishlab chiqaruvchilarga talabni, pudratchilarga esa materiallar ta'minotini oldindan rejalashtirish imkonini beradi.

Ikkinchi muhim natija mahalliyashtirish darajasining oshishidir. Hududiy xomashyo va ishlab chiqarish imkoniyatlaridan foydalanish import mahsulotlariga qaramlikni kamaytiradi. Biroq mahalliyashtirish faqat mahsulotning hududda ishlab chiqarilishi bilan emas, balki uning narxi, sifati, energiya sarfi hamda texnik standartlarga muvofiqligi bilan ham baholanishi kerak.

1 Muallif ishlanmasi

Klaster innovatsion texnologiyalarni tezkor joriy etish uchun ham qulay muhit yaratadi. Ilmiy muassasalar yangi materiallar va texnologiyalarni ishlab chiqadi, ishlab chiqaruvchi korxonalar ularni sanoat sinovidan o'tkazadi, loyiha tashkilotlari esa yangi yechimlarni obyektlarga tatbiq etadi. Ushbu hamkorlik laboratoriya ishlanmasidan tijorat mahsulotigacha bo'lgan vaqtni qisqartiradi.

Davlat-xususiy sheriklik klaster loyihalarini moliyalashtirishning muhim mexanizmi hisoblanadi. Davlat yer, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi va institutsional kafolatlarni taqdim etishi, xususiy sektor esa investitsiyalar, texnologiyalar va boshqaruv tajribasini jalb etishi mumkin. Bunda qurilish, talab, moliyalashtirish va ekspluatatsiya risklarining qaysi tomon zimmasida bo'lishi shartnomalarda aniq belgilanishi zarur.

Tadqiqotda har bir hududda qurilish materiallari ishlab chiqarishdan qurilish obyektlarini loyihalashtirish va tayyor ko'p qavatli uy-joylarni qurishgacha bo'lgan qo'shilgan qiymat zanjirini yaratuvchi klasterlarni tashkil etish taklifidan "Dorus Eden" MChJ faoliyatida chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqishda foydalanilgani qayd etilgan. Mazkur ilmiy yangilikni amaliyotga joriy etish natijasida uy-joy qurilishining iqtisodiy samarasini baholash hamda davlat-xususiy sheriklik loyihalarini amalga oshirish orqali sof foydaning 4–6 foizga oshishiga erishilgani tadqiqotda ko'rsatilgan (2-jadval).

2-jadval.

O'zbekistonda uy-joy qurilishini 2032-yilgacha rivojlantirishning asosiy prognoz yo'nalishlari²

Prognoz ko'rsatkichi	Bazaviy davrdagi holat	Uy-joy qurilishiga ta'siri	Qurilish sanoati korxonalari uchun ahamiyati
Uy-joy qurilishi hajmi	Qurilish hajmining kengayish tendensiyasi kuzatilgan	Yangi turar-joy taklifi kengayadi	Ishlab chiqarish va pudrat quvvatlarini oshirish zarurati yuzaga keladi
Qurilish ishlari hajmi	Qurilish iqtisodiy faollikning muhim yo'nalishi sifatida rivojlangan	Yangi obyektlar va infratuzilma loyihalari soni ko'payadi	Texnika, kadrlar va aylanma mablag'larga bo'lgan talab ortadi
Uy-joy fondi	Fond bosqichma-bosqich kengayib bormoqda	Ekspluatatsiya va servis xizmatlariga talab oshadi	Ta'mirlash va boshqaruv xizmatlari bozori rivojlanadi
Aholi va uy-joyga bo'lgan talab	Demografik o'sish va urbanizatsiya talabni kuchaytirmoqda	Turar-joy turlari va joylashuviga bo'lgan talab o'zgaradi	Mahsulot va loyihalarni diversifikatsiya qilish zarur bo'ladi
Korxonalarining iqtisodiy faolligi	Ko'p omilli ko'rsatkichlar asosida baholash taklif qilingan	Loyihalarni amalga oshirish salohiyati kuchayadi	Moliyaviy barqarorlik va raqobatbardoshlik oshadi
Qurilish materiallariga bo'lgan talab	Uy-joy va qurilish ishlari hajmiga bog'liq	Materiallar ta'minoti qurilish sur'atini belgilaydi	Mahalliy ishlab chiqarish quvvatlarini rivojlantirish zarur
Hududiy klaster loyihalari	Har bir hududda bittadan klaster tashkil etish taklif qilingan	Qo'shilgan qiymat zanjirining uzluksizligi ta'minlanadi	Kooperatsiya va logistika xarajatlari kamayadi
Davlat-xususiy sheriklik loyihalari	Uy-joy va infratuzilma loyihalarida qo'llanilmoqda	Xususiy kapital va boshqaruv tajribasi jalb etiladi	Investitsiya imkoniyatlari kengayadi

Jadvalda prognoz ko'rsatkichlarining aniq sonli qiymatlari keltirilmagan, chunki tadqiqot matnida ularning miqdoriy ko'rsatkichlari to'liq yoritilmagan. Biroq tadqiqotda **2032-yilgacha** qurilish tarmog'i iqtisodiy jarayonlari va uy-joy qurilishi rivojlanishining prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgani ilmiy yangilik sifatida qayd etilgan.

Prognoz natijalari qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlarini istiqbolli rejalashtirishda muhim ahamiyatga ega. Agar materiallar ishlab chiqarish quvvatlari uy-joyga bo'lgan talabga nisbatan sekin rivojlansa, taqchilik, narxlarning oshishi va qurilish muddatlarining uzayishi kuzatilishi mumkin. Aksincha, asoslanmagan ortiqcha quvvatlar investitsiyalarning qaytish muddatini uzaytiradi hamda asosiy vositalarning yuklanish darajasini pasaytiradi.

Uy-joy fondining kengayishi qurilishdan keyingi xizmatlar bozorining rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Boshqaruv-servis kompaniyalari, muhandislik tizimlariga texnik xizmat ko'rsatish, energiya auditori, kapital ta'mirlash va raqamli monitoring xizmatlari klasterning uzoq muddatli daromad keltiruvchi bo'g'inlariga aylanishi mumkin.

Prognoz natijalarini hududlar kesimida differensiallashtirish alohida ahamiyatga ega. Aholi soni, urbanizatsiya darajasi, uy-joy bilan ta'minlanganlik, xomashyo bazasi va investitsion jozibadorlik hududlar

2 Muallif ishlanmasi

bo'yicha farqlanadi. Shu sababli respublika bo'yicha umumiy prognoz hududiy modellar, klaster pasportlari hamda mahalliy investitsiya dasturlari bilan to'ldirilishi lozim.

Tadqiqotda **2032-yilgacha** ishlab chiqilgan prognoz ko'rsatkichlaridan "Dorus Eden" MChJ faoliyatida foydalanilgani, ular asosida uy-joy qurilishi bilan shug'ullanuvchi korxonalarni samarali boshqarish ssenariylari ishlab chiqilgani hamda faoliyatni optimallashtirish imkoniyati yaratilgani qayd etilgan.

Taklif etilgan klaster modelining muhim afzalligi uy-joy qurilishi tizimidagi tarqoq ishtirokchilarni yagona qo'shilgan qiymat zanjiri doirasida birlashtirishdir. Amaldagi sharoitda xomashyo yetkazib beruvchi, loyiha tashkiloti, material ishlab chiqaruvchi, pudratchi va servis kompaniyasi bir-biridan mustaqil rejalashtirishni amalga oshirishi mumkin. Klasterda esa ularning ishlab chiqarish rejasi, materiallar balansi, qurilish grafigi va moliyaviy oqimlari muvofiqashtiriladi.

Klaster qo'shilgan qiymatning katta qismini hududda saqlab qolish imkonini beradi. Xomashyoni qazib olish, qayta ishlash, material ishlab chiqarish, qurilish va servis xizmatlari hududiy subyektlar tomonidan amalga oshirilganda yaratiladigan ish haqi, foyda va soliqlarning asosiy qismi mahalliy iqtisodiy muomalada qoladi. Natijada hududda bandlik, tadbirkorlik faolligi va soliq salohiyati oshadi.

Yagona raqamli axborot platformasi tranzaksiya xarajatlari va axborot asimmetriyasini kamaytirishi mumkin. Platformada loyiha hujjatlari, materiallarga ehtiyoj, moliyalashtirish jadvali, ishlarning bajarilishi, texnik nazorat va ekspluatatsiya ma'lumotlari birlashtiriladi. Bu klaster koordinatori va davlat organlariga loyiha holatini real vaqt rejimida nazorat qilish imkonini beradi.

Ilmiy muassasalarning klasterdagi ishtiroki innovatsiyalarning tez tarqalishini ta'minlaydi. Yangi qurilish materiallari, energiya tejamkor yechimlar, raqamli loyihalash va "aqlli uy" texnologiyalari laboratoriyadan ishlab chiqarish va qurilish obyektiga bir tizim doirasida olib chiqiladi. Biroq ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish uchun intellektual mulk, daromadlarni taqsimlash va sinov xarajatlarini moliyalashtirish shartlari oldindan belgilanishi lozim.

Klaster modelining asosiy cheklovlaridan biri ishtirokchilar manfaatlarining turlicha ekanidir. Ishlab chiqaruvchi yuqori sotuv narxidan, quruvchi materiallar narxining pasayishidan, bank kredit riskini kamaytirishdan, davlat esa uy-joyning aholi uchun iqtisodiy jihatdan mavjud bo'lishidan manfaatdor. Klaster koordinatori ushbu manfaatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashi zarur.

Moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish ham muhimdir. Klaster loyihalarini faqat bank krediti yoki davlat budgetiga bog'lab qo'yish moliyaviy barqarorlikni pasaytiradi. Korxonalarning o'z mablag'lari, ipoteka resurslari, investitsiya fondlari, infratuzilma obligatsiyalari va davlat-xususiy sheriklik vositalaridan uyg'un foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Klasterlash monopoliyalashuv xavfini ham yuzaga keltirishi mumkin. Yirik ishlab chiqaruvchi yoki developerning klasterdagi ustun mavqeyi kichik biznes va muqobil yetkazib beruvchilarning bozorga kirishini cheklashi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli klasterga kirish mezonlari ochiq bo'lishi, narx shakllanishi shaffof amalga oshirilishi va raqobat tamoyillari saqlanishi kerak.

Prognoz modelining amaliy barqarorligini baholashda modelga kiritilgan omillar, tanlanma hajmi, qoldiqlar xususiyati va tashqi shoklarning ta'siri hisobga olinishi lozim. Tadqiqotda prognoz ishlab chiqilgani qayd etilgan bo'lsa-da, barcha diagnostik ko'rsatkichlar maqola uchun yetarli darajada batafsil ochib berilmagan. Shu sababli prognozlarni har yili yangilash, amaldagi natijalarni prognoz bilan taqqoslash va model parametrlarini qayta baholash zarur.

Yagona nuqtaviy prognoz bilan cheklanish noaniqliklarni to'liq aks ettirmaydi. Ipoteka stavkalari, aholi real daromadlari, inflyatsiya, materiallar narxi, migratsiya va davlat investitsiya dasturlaridagi o'zgarishlarni hisobga oluvchi bazaviy, optimistik va ehtiyotkor ssenariylarni shakllantirish maqsadga muvofiqdir.

Klaster natijadorligini monitoring qilish uchun iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik KPllar tizimi ishlab chiqilishi kerak. Iqtisodiy KPllarga tannarx, qurilish muddati, mahalliyashtirish darajasi, quvvatdan foydalanish va investitsiya rentabelligi; ijtimoiy KPllarga yangi ish o'rinlari, uy-joyning iqtisodiy mavjudligi va iste'molchilar qoniqishi; ekologik KPllarga energiya sarfi, chiqindilar hajmi va energiya tejamkor materiallar ulushi kiritilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari uy-joy qurilishi hududiy rejalashtirish, moliyalashtirish, loyihalash, qurilish materiallari ishlab chiqarish, qurilish-montaj ishlarini amalga oshirish, nazorat va sertifikatlash, obyektlarni foydalanishga topshirish hamda ularni ekspluatatsiya qilish jarayonlarini o'zaro birlashtiruvchi murakkab iqtisodiy tizim ekanini ko'rsatdi. O'zbekistonda mazkur tizimning **1991-yildan** keyingi rivojlanishi markazlashgan boshqaruv modelidan bozor mexanizmlariga, keyinchalik esa kompleks, raqamli va energiya tejamkor qurilish modeliga bosqichma-bosqich o'tish bilan tavsiflanadi.

Hududiy uy-joy qurilishi klasterlarini shakllantirish xomashyoni qazib olish va qayta ishlashdan boshlab, qurilish materiallarini ishlab chiqarish, loyihalash, qurilish ishlarini bajarish hamda tayyor uy-joylarni boshqarishgacha bo'lgan qo'shilgan qiymat zanjirining uzluksizligini ta'minlash imkonini beradi.

Klasterlash transport va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, mahalliyashtirish darajasini oshirish, loyiha hamda qurilish muddatlarini qisqartirish, ilm-fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bunda har bir hudud uchun klaster tarkibi uning xomashyo bazasi, uy-joyga bo'lgan talab hajmi, mavjud ishlab chiqarish quvvatlari, transport-logistika infratuzilmasi, yer resurslari va ilmiy salohiyatidan kelib chiqib alohida shakllantirilishi zarur.

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan foydalanish klaster loyihalariga qo'shimcha investitsiyalarni jalb qilish hamda risklarni ishtirokchilar o'rtasida oqilona taqsimlash imkonini beradi. Biroq davlat va xususiy sheriklarning vakolatlari, daromadlari, majburiyatlari hamda javobgarligi tegishli shartnomalarda aniq belgilanishi lozim. Shuningdek, uy-joy qurilishining **2032-yilgacha** ishlab chiqilgan prognozlari qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlarini, investitsiyalarni, mehnat resurslariga bo'lgan ehtiyojni va logistika infratuzilmasini istiqbolli rejalashtirish uchun metodologik asos yaratadi.

Tadqiqot natijalarini amaliyotga samarali tatbiq etish uchun klaster tashkil etilishidan oldin hududning resurs, demografik, bozor va infratuzilmaviy salohiyatini kompleks baholash, klaster koordinatori, kuzatuv kengashi hamda barcha ishtirokchilarning vazifa va vakolatlarini belgilovchi tashkiliy nizomni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir. Xomashyo yetkazib berishdan boshlab tayyor uy-joylarni ekspluatatsiya qilishgacha bo'lgan jarayonlarni qamrab oluvchi yagona raqamli axborot platformasini yaratish klaster ishtirokchilari o'rtasidagi axborot almashinuvi, monitoring va nazorat samaradorligini oshiradi. Davlat-xususiy sheriklik loyihalarida qurilish, talab, moliyaviy va ekspluatatsiya risklarini taqsimlash matritsasini ishlab chiqish, klaster faoliyatining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik KPllarini tasdiqlash, kichik biznes, mahalliy ishlab chiqaruvchilar hamda innovatsion korxonalar uchun klasterga ochiq kirish imkoniyatlarini yaratish zarur.

Shu bilan birga, prognoz ko'rsatkichlarini har yili yangi statistik ma'lumotlar asosida qayta hisoblash, bazaviy, optimistik va ehtiyotkor rivojlanish ssenariylarini ishlab chiqish tavsiya etiladi. Klaster samaradorligini mahsulot va qurilish tannaxi, loyiha muddatlari, mahalliyashtirish darajasi, yaratilgan yangi ish o'rinlari, uy-joyning aholi uchun iqtisodiy jihatdan mavjudligi hamda energiya samaradorligi ko'rsatkichlari asosida muntazam baholab borish hududiy uy-joy qurilishi tizimining barqaror va raqobatbardosh rivojlanishini ta'minlaydi.

Hududiy uy-joy qurilishi klasterlari puxta institutsional va iqtisodiy mexanizm asosida tashkil etilganda, ular faqat qurilish hajmini oshirish vositasi bo'lib qolmay, balki hududiy sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish, innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish, aholi bandligini ta'minlash va zamonaviy yashash muhitini shakllantirishning strategik omiliga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Easthope H., van den Nouwelant R., Thompson S. Apartment Ownership Around the World: Focusing on Credible Outcomes Rather than Ideal Systems // *Cities*. – 2020. – Vol. 97. – Article 102463. – DOI: 10.1016/j.cities.2019.102463.
2. Sherry C., Conaglen M. Equitable High-Density Housing: Fiduciary Duties in Developer-Negotiated Body Corporate Contracts // *Sydney Law Review*. – Accepted/In Press.
3. Harris D.C., Patterson G. Condominium to the Country: The Sprawl of Ownership within Private Local Government in British Columbia // *Law & Social Inquiry*. – 2023.
4. Lippert R.K., Treffers S. Condominium Governance and Law in Global Urban Context. – London: Routledge, 2021. – DOI: 10.4324/9781003141600.
5. Graham N., Davies M., Godden L. *The Routledge Handbook of Property, Law and Society*. – London: Routledge, 2022. – DOI: 10.4324/9781003139614.
6. Jensen M.C., Meckling W.H. Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure // *Journal of Financial Economics*. – 1976. – Vol. 3, No. 4. – P. 305–360.
7. Smets P., van Lindert P. Sustainable Housing and the Urban Poor // *International Journal of Urban Sustainable Development*. – 2016. – Vol. 8, No. 1. – P. 1–9. – DOI: 10.1080/19463138.2016.1168825.
8. Ganapati S. Housing Cooperatives in the Developing World // *Affordable Housing in the Urban Global South: Seeking Sustainable Solutions*. – London: Routledge/Earthscan, 2014. – P. 102–116.
9. Plummer J., Heymans C. *Focusing Partnerships: A Sourcebook for Municipal Capacity Building in Public-Private Partnerships*. – London; Sterling, VA, 2002.
10. Ostrom E. *Working Together: Collective Action, the Commons, and Multiple Methods in Practice*. – Princeton: Princeton University Press, 2010.

11. Muth R.F. A Vintage Model of the Housing Stock // Papers in Regional Science. – 1973. – No. 1. – P. 141–156. – DOI: 10.1111/j.1435-5597.1973.tb01909.x.
12. Malone T., Redfearn C.L. To Measure Globally, Aggregate Locally: Urban Land, Submarkets, and Biased Estimates of the Housing Stock // Real Estate Economics. – 2022. – No. 3. – P. 656–671. – DOI: 10.1111/1540-6229.12316.
13. Fraser A., Sertyesilik B., Rostron J. The United Kingdom Government's Policy for Reducing Carbon Emissions from Housing Stock by 2050 // Environmental Quality Management. – 2009. – P. 29–43. – DOI: 10.1002/tqem.20223.
14. Asaul A.N. *Ekonomika nedvizhimosti*. – 2-nashr. – Sankt-Peterburg: Piter, 2007.
15. Asaul A.N., Asylbayev A.B., Niyazaliyeva K.N., Asaul M.A. Dinamika razvitiya zhilishchnogo fonda v usloviyakh prognoziruемого demograficheskogo rosta v gosudarstvakh-chlenakh EAES // Zhilishchnye strategii. – 2021. – Vol. 8, No. 4. – P. 343–362. – DOI: 10.18334/zhs.8.4.113688.
16. Nurimbetov R.I., Kakhramonov Kh.Sh. Introduction of Digital Technologies in the Sphere of Housing Stock Management in the Republic of Uzbekistan // Theoretical & Applied Science. – 2021. – No. 5(97). – P. 386–390. – DOI: 10.15863/TAS.2021.05.97.63.
17. Metyakubov A.D., Nurimbetov R.I. Advanced Housing Fund Management System as a Tool for Improving Delivery of Municipal Services on Client Satisfaction // PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/ Egyptology. – 2020. – No. 6. – P. 3177–3188.
18. Sultanov A. Prospective Foreign Experience Outcome Implementations of Housing Fund Management in Uzbekistan // Theoretical & Applied Science. – 2020. – No. 4(84). – P. 201–207. – DOI: 10.15863/TAS.2020.04.84.36.
19. Kholmurodov R. Foreign Experiences of Improving the Organizational and Economic Mechanism of Managing the Housing Stock // Economics and Innovative Technologies. – 2023. – Vol. 11. – No. 3. – P. 142–153. – DOI: 10.55439/EIT/vol11_iss3/i15.
20. Usmonov M.A. O'zbekistonda uy-joy qurilishini rivojlantirish metodologiyasini takomillashtirish: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi tadqiqoti. – Toshkent, 2026.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>